

ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ: РОЛЬ УНІВЕРСИТЕТІВ У КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ

Демченко Ганна Володимирівна

к.е.н., доцент кафедри менеджменту, логістики та інновацій

Харківського національного економічного університету

імені Семена Кузнеця

e-mail: ganna.demchenko@hneu.net

Сучасні тенденції глобальної економіки визначають технологічний розвиток як ключовий детермінант конкурентоспроможності держави. Зростання інноваційної активності на основі ефективного трансферу технологій забезпечує створення продуктів із високою доданою вартістю, сприяє формуванню стійких ланцюгів постачання та технологічного суверенітету країн [1]. Для України питання розвитку системи трансферу технологій набуває особливої актуальності у контексті воєнних викликів, коли технологічні рішення безпосередньо впливають на обороноздатність, економічну стійкість і швидкість відбудови інфраструктури.

Університети розглядаються як центральні суб'єкти інноваційної екосистеми та каталізatori економічного розвитку регіонів [2]. У країнах ЄС понад третину високотехнологічних рішень генерується у закладах вищої освіти, а їх комерціалізація здійснюється через технологічні парки, бізнес-інкубатори, стартап-хаби, центри трансферу технологій (ТТО) та венчурні механізми фінансування [3; 4]. Досвід США та Південної Кореї доводить, що активне впровадження результатів університетських досліджень прямо корелює зі зростанням чисельності технологічних компаній, ризикових інвестицій і продуктивності економіки [5].

Українські університети мають значний інтелектуальний потенціал, що підтверджується цілою низкою захищених об'єктів права інтелектуальної власності, проте їхня частка в комерціалізації інновацій залишається низькою [6]. Головними бар'єрами є:

- обмежені фінансові ресурси для досліджень;
- відсутність сформованої культури академічного підприємництва;
- слабка комунікація «університет–бізнес–держава»;
- труднощі з оцінкою та монетизацією ІР-активів;
- недосконалість кадрової підготовки фахівців у сфері технологічного брокериджу [7].

Воєнний стан загострив ці проблеми: частина лабораторій була зруйнована, дослідники переміщені, евакуйовані, тимчасово переміщені, ланцюги фінансування НДДКР порушені [8]. Водночас війна сформувала потужний запит на швидкі технологічні рішення: безпілотні системи, засоби протидії дронам, автономну енергетику, системи кібербезпеки, військово-медичні рішення, технології відбудови критичної інфраструктури [9]. Зростання ролі технологій подвійного призначення формує можливість технологічного прориву України за умови ефективної інтеграції університетських досліджень у реальний сектор [10].

За оцінками Європейського патентного відомства, економіки, де активно працюють університетські відокремлені інноваційні стартапи, відновлюються після криз значно швидше, а створена ними додана вартість залишається в країні [11]. Саме тому одним із пріоритетів є стимулювання створення інноваційних стартапів на основі результатів НДДКР, включно з механізмами державної участі або співфінансування через грантові інструменти, венчурні фонди та індустріальні партнерства [12].

Ключові напрями удосконалення системи трансферу технологій в Україні:

1. Імплементация стандартів ЄС у сфері управління інтелектуальною власністю та прав на результати досліджень, профінансованих державою чи міжнародними фондами [13].
2. Професіоналізація діяльності ТТО через підготовку сертифікованих технологічних брокерів і посилення міжнародної співпраці [14].
3. Розвиток екосистем академічного підприємництва: бізнес-інкубатори, акселератори, стимулювання стартапів студентів і науковців.
4. Створення єдиного національного цифрового порталу трансферу технологій, інтегрованого з європейськими платформами.
5. Запровадження системи оцінювання технологій (IP valuation) для прискорення ліцензування та залучення інвестицій [15].
6. Підтримка кластерів високих технологій у регіонах, що найшвидше відновлюються.

Таким чином, університети здатні перетворитися на ключових постачальників інноваційних рішень для оборонно-промислового комплексу, енергетичного сектору, медицини та будівництва. Активізація трансферу технологій стане основою технологічного суверенітету України, її соціально-економічної стійкості та гідного позиціонування в системі європейського науково-технічного простору.

Розбудова ефективної моделі трансферу технологій в умовах повоєнного відновлення є необхідною передумовою інноваційного зростання України. Підтримка університетських розробок, налагодження співпраці з бізнесом і державою, підвищення ролі інтелектуальної власності як економічного активу забезпечать формування економіки, орієнтованої на знання, стійкість та глобальну конкурентоспроможність.

Список використаних джерел:

1. Chervinska L., Kalina I. Technology transfer in the system of innovation development / L. Chervinska, I. Kalina // Transport, Logistics, Mechanical Engineering. – 2025. – № 2(5). – С. 41–48.

2. Holgersson M., Aaboen L. A literature review of IP management in technology transfer offices / M. Holgersson, L. Aaboen // Technology in Society. – 2019. – № 59. – С. 101–114.

3. European Patent Office. The Role of European Universities in Patenting and Innovation: Evidence and Insights. – Munich : EPO, 2024. – 58 p.

4. Yang H. Intellectual property governance and academic technology transfer / H. Yang // Research Policy. – 2025. – Article in press.

5. Es-Sadki N. Technology Transfer in Europe: An Economic Analysis... / N. Es-Sadki. – Maastricht University, 2023. – 218 p.

6. Хаустова В. Є., Бутенко О. В. Пріоритети розвитку інноваційного потенціалу України у процесі повоєнної відбудови / В. Є. Хаустова, О. В. Бутенко // Проблеми економіки. – 2024. – № 2. – С. 7–14.

7. Кот О. В., Сидорчук О. Г. Інституційний розвиток трансферу технологій в Україні / О. В. Кот, О. Г. Сидорчук // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2022. – № 4. – С. 156–169.

8. Ястремська О. М., Черненко О. В. Університетські стартапи як механізм комерціалізації інновацій / О. М. Ястремська, О. В. Черненко // Ефективна економіка. – 2024. – № 6. – С. 44–50.